

mens Karl Barth aan ons in deze eeuw gegeven heeft. Dankbaarheid niet omdat we hem plunderen kunnen voor onze lievelingsargumentaties. Niet allereerst omdat we met hem een renaissance hebben meegemaakt van het reformatorisch gelooven en denken. Niet omdat hij een gesprekspartner was voor Rome, een theoloog, die voortdurend in contact gebleven is met vertegenwoordigers van de wetenschap in haar hoogste vormen. Niet omdat hij — en nu denken we nog eens aan die andere tiende mei — het nazidom vanaf het begin weerstaan heeft en aan het kerkelijk verzet wijsheid én diepgang verleend heeft. Niet omdat hij, ook daarin anderen vooruit, voorzien heeft dat er na 1945 anders over het communisme gesproken moest worden dan in 1933 over Hitler. Dat alles speelt mee in de dankbaarheid, maar het heeft een diepere wortel. Die is, dat hij in zijn theologiseren teruggегреpen heeft naar het ene echte en blijvende centrum: de verkondiging van het evangelie. Dat is de eenheid van zijn werk, of we dat nu nazoeken in de twaalf banden van de Dogmatik, in zijn meesterlijke geschiedenis van de theologie in de negentiende eeuw, in zijn laatste colleges over de inleiding tot de theologische studie of in zijn preken vanuit de gevangenis in Basel. Verbluffend in dit alles is niet maar de veelheid, de eindeloze gevarieerdheid, maar veelmeer nog de eenheid en de eenvoud.

Het is een zeer diepzinnige eenvoud. We moeten ons er ook geen illusies over maken, dat dit alles vanzelf wel verder zal werken en over zal komen. Het is ook bijna mensonmogelijk, dat iemand pakweg aan de twaalf delen K.D. begint; zelfs zij die nu ongeveer veertig zijn hebben een heksen-toer gehad om bij te komen. Maar dat hoeft ook niet allemaal. Miskotte heeft in In de Waagschaal indertijd al een aantal goede suggesties gegeven voor hen, die toch ondanks de omvang van de witte walvis — schertsnaam voor de Dogmatik in Basel — er aan willen beginnen. Nee, er is nog wel wat aan te doen.

Maar daarvoor moeten we dan af van de primitieve oordeelvellingen. Wij zijn daar in onze kring zo langzamerhand aan ontkomen, vooral dank zij het onvermoeibare werk van Berkouwer, wiens „de triumpf der genade” in dit opzicht een doorbraak betekend heeft. Ik heb de indruk, dat de zelfde soort primitiviteit, die eerst bij ons jarenlang de zaak gefrustreerd heeft nu vooral ook in andere kringen haar slachtoffers maakt, zij het dan ook vanuit andere motieven. Om één onnozel voorbeeld maar te geven: als prof. Fortmann in zijn grote werk over de projectie-theorie de Römerbrief van Barth aanhaalt om te bewijzen, dat deze geen enkel verband wil leggen tussen geloof en ervaring, en daarbij dan alles wat daarna door Barth over de geloofservaring, de natuurlijke theologie etc. geschreven is eenvoudigweg laat liggen, dan is dat meer dan erg. Als nu links en rechts toestemmend geknikt wordt, als Sperna Weiland poneert, dat Barths theologie een burcht zonder deur is en wanneer de jaknikkers daaraan — anders dan Sperna Weiland — meteen maar het recht ontnemen het gebouw voorbij te lopen omdat het passé is, dan geldt daarvoor hetzelfde.

Niet het afwijzen van Barth is het wat ons hier irriteert, maar de gemakkelijheid, de vanzelfsprekendheid waarmee het gebeurt. Zonder dat er ook maar een poging gedaan is om de eigenlijke draagwijdte van zijn wijze van theologiseren ernstig te nemen.

Het gevolg zou kunnen zijn, dat we inderdaad, om met Miskotte te spreken, tot het jaar 2000 moeten wachten, voordat Barth opnieuw gaat doorwerken. En ondertussen lopen we dan een fikse kans alle omwegen en doodlopende sloppen van de negentiende eeuw nog eens weer over te moeten doen. Zeker, daar zit iets onontkoombars in. Ook de theologie van Barth is antwoordtheologie geweest, het had niet en nooit de bedoeling een zelfgenoegzaam afgesloten systeem te zijn, maar antwoord op de aan het geloof gestelde uitdaging. Misschien moeten wij nog scherper dan tot nu toe de uitdaging weer horen, om het antwoord te verstaan. Tenslotte is ook Barth begonnen — en niet alleen begonnen — met Schleiermacher en Feuerbach ernstig te nemen. Het kan zijn, dat wij het nodig hebben nog veel harder aan den lijve te ondergaan hoezeer de Aufklärung niet weg te denken is uit de nieuwere geschiedenis. En er is geen gemakkelij

Karl Barth tachtig jaar

Op de voor Nederlanders ook uit anderen hoofde gedenkwaardige tiende mei hoopt Karl Barth zijn tachtigste verjaardag te vieren. Momenteel kan ik niet nagaan, of ons blad al eerder een verjaardagswens voor de grote theoloog uit Basel gegeven heeft, maar nu moet er toch een kleine betuiging van eerbied komen. We zijn er trouwens laat genoeg mee. Hier en daar zal men dan ook wel zeggen, dat we als gereformeerden weer aardig bezig zijn onze eigenaardigheden te tonen: nl. door in de achterhoede te lopen. Want ondanks de dikke feestbundel, die staat te verschijnen is het toch wel wat stil geworden rond Barth. De vulkaan schijnt uitgewoed, de krater blaast geen rookwolken meer uit; hij is ongevaarlijk geworden. Vandaar, dat men er dan nu ook rustig langs kan trekken en verklaren, dat hij zijn tijd gehad heeft. Verleden week heeft ds. M. P. van Dijk het nog in dit blad geschreven: „als de tekenen

ons niet bedriegen dan heeft Barth afgedaan”. En anderen zullen in die mening bevestigd worden alleen al doordat er „zelfs” gereformeerde gelukwensen binnenkomen. Zolang de vulkaan zijn verjaarljke rookwolken uitblies durfden ze niet. Nu gebruiken ze Barth om het wankel bouwsel van hun restauratietheologie te onderschoren en demonstreren ze nog eens weer, hoe weinig ze bij de tijd zijn: als ieder verstandig mens ontdekt heeft dat we verder moeten trekken staan zij de delen van de K.D. te plunderen om onhoudbare stellingen overeind te houden.

Wel, hoe dit alles zij, en het is zeker niet allemaal onzin, op een verjaardag begint men niet met de gasten hun credentiebrieven af te vragen en hun gelukwensen uit elkaar te pluizen, maar men zet in met de gelukwens. En daar willen we dan ook maar mee starten. De dankbaarheid voor wat de Here God in de theologie, meer nog in de

hoofdkussen te vinden, dat ons die moeiten besparen kan.

Maar dat betekent toch niet, dat we gewoon verder kunnen gaan alsof er niets gebeurd is, geen beslissingen gevallen zijn. Voor de belangrijkste houden wij daarbij de weigering van Barth eerst de mogelijkheid van Gods openbaring, zijn handelen, zijn bondgenootschap met de mens te onderzoeken om van daaruit dan over de werkelijkheid te spreken. Zoals het hier staat klinkt het akelig dor, een aftreksel van een theologisch programma. En toch is met deze omkering het wezenlijke en het allerdiepste gezegd. Gods werkelijkheid, zijn soevereine liefdesbetoning, zijn barmhartig handelen in Jezus Christus, het is alles niet de conclusie, waartoe we uiteindelijk komen, na het heelal afgezocht te hebben, maar het is de vooronderstelling van ons theologiseren, omdat het de vooronderstelling van de prediking is. De vooronderstelling: niet als een wiskundig axioma dat we nu eenmaal nodig hebben omdat anders de hele rest in elkaar valt, maar de vooronderstelling als de áán al ons denken en spreken en zoeken voorafgaande vrije keuze, die God in Jezus Christus van eeuwigheid gedaan heeft. Daarom kan theologie niet anders zijn dan nadenken over en ontvouwing van dit gegeven in de meest strenge zin van het woord. Daarom is de omgekeerde weg: eerst bewijzen dat het kán en dan aantonen, dat het ook inderdaad zo gebeurd is een van meetaf verboden weg. Dat betekent niet, dat men vanuit de werkelijkheid niet ook over de mogelijkheid zou kunnen en mogen nadenken en die ontvouwen. Barth zelf heeft merkwaardigerwijze daarin een veel ruimer standpunt gehad dan sommige van zijn volgelingen. Ik denk b.v. aan de manier, waarop hij de veelgesmade zondagen 5 en 6 van de Catechismus verdedigd heeft. En het zou kunnen zijn, dat we juist op dit punt nog veel meer onze aandacht zullen moeten richten. Door aan te tonen, dat juist wie vasthoudt aan deze theologische orde van werkelijkheid naar mogelijkheid óók in staat is op de goede wijze christelijke „apologetiek” te bedrijven; anders gezegd: de vragen van een generatie, die op een geweldige manier met de secularisering geconfronteerd wordt op te nemen en door te denken. Want tot de primitiviteit, waarmee over de theologie van Barth geoordeeld wordt behoort ook de kortzichtigheid, waarmee men miskent, dat de exclusiviteit van de verkondiging van de ene Naam inderdaad *inclusief*, allesomvattend is.

Ik meen, dat wij hierachter niet terug kunnen. Wie de andere weg kiest, niet maar als paedagogisch noodzakelijke methode, maar vanuit een

principiële keuze is o.i. reprimender bezig, hoe modern de formuleringen ook klinken tot in de „god is dood”-theologie toe. Daar hebben we nu niet meer een theologie, die als in de negentiende eeuw redeneert van de mogelijkheid tot de werkelijkheid, maar van de onmogelijkheid tot de onwerkelijkheid. Het zou kunnen zijn, dat juist deze theologie in haar consequente vorm de duidelijkste illustratie vormt van de onmogelijkheid om de theologie van een eeuw geleden met haar zoeken van een laatste zekerheid in de religieuze mens en zijn godsdienstigheid en haar verdediging van de absoluteitheid van het Christendom nog eens over te doen. Wij kunnen niet meer terug. We kunnen alleen maar vooruit.

Vooruit: dat wil zeggen nog feller, zakelijker, harder zoeken naar de ontvouwing van de kennis, die ons in Jezus Christus gegeven is. Dat het Karl Barth steeds gegaan is om de ontvouwing van dat gegevene, dat maakt hem tot een stem, die ons kritisch, vermanend en bemoedigend ook verder begeleiden zal. In 1927 was er al een recensent, die meende op te moeten merken, dat Barth zachtjesaan een man van gister begint te worden. Wel, de wereldgeschiedenis is niet het wereldgericht en we zijn er als theologen niet voor bewijzen van eeuwig leven uit te reiken. Maar als de theologie van Barth ook morgen en overmorgen nog mee zal spreken dan is dat in de grond van de zaak om wat hij in september 1917 al aan Thurneysen schreef en waarmee ik dan eindig, terwijl naast me op tafel een nieuw boek over Paulus ligt, maar daar hebben we het vandaag niet over:

„Paulus — was muss das für ein Mensch gewesen sein und was für Menschen auch die denen er diese lapidaren Dinge so in ein paar verworrene Brocken hinwerfen, andeuten konnte. Es graut mir oft ganz in der Gesellschaft. Dier Reformatoren, auch Luther, reichen doch lange nicht an Paulus heran, das ist mir jetzt überzeugend klar geworden. Und dann *hinter Paulus*: was für Realitäten müssen das sein, die den Mann so in Bewegung setzen konnten. Was für ein abgeleitetes Zeug, das wir dann über seine Worte zusammenschreiben, von dessen eigentlichen Inhalt uns vielleicht 99 % entgehen. Ich bin heute sehr stark unter dem Eindruck, wie deprimierend relativ alle unsere Künste „die Bibel reden zu lassen” doch sind”.

Dat is slechts schijnbaar mistroostig. In waarheid zegt het, dat er voor gezorgd zal zijn, dat er ook morgen verkondiging, ook morgen theologie zal zijn.